

Varlık ve Hayat Hakikattir

Aslında böyle bir başlık ve böyle bir cümleye ihtiyaç olmamalı. Çünkü insanlık düşünce tarihi içindeki büyük ve bilge düşünürlerin büyük çoğunluğu, *Varlık ve varoluş saf iyiliktir*, mealindeki cümleyi kendileri için temel bir ilke olarak kabul etmişlerdir. Fakat hayatın içinde göreceli de olsa var olan kötülük, antik tarihten beri bazı düşünürleri yormuştur. Bunlar çağına göre de değişik isimler almışlardır: Sofestaîler, abesiyun, absürtçüler ve nihalistler gibi..

Bu eski sorun ile beraber çağımızda materyalist düşünce tarzı ve argümanları egemen olduğundan ve 80'li yıllardan sonra iletişim ağının israfı yüzünden bilgi kirliliği had safhaya ulaştığından, nerede ise insanların çoğu artık hayatı anlamsız ve acı olarak hissediyor. Tarih boyunca realitenin, anlamın, iyilik ve güzelliğin iki önemli şahidi olan din ve sanat, artık fonksiyonlarını icra edemiyor.

Dinler, fen ilimlerinin etkin olduğu son 300 yıldır, bilim ve hakikat algısı alanındaki etkinliğini kaybetmiştir. Çünkü dinin temel kutsal kitapları, hermenötik (yorum isteyen) literatür olduğundan ve başta Kilise olmak üzere dinî kurumlar, yoruma karşı geldiğinden dinî metinler birçok konuda bilimsel verilerle çatışıyor durumdadır. Dolayısıyla hakikat algısı alanındaki egemenliğini kaybediyorlar.

Dine nispeten sanat, hakikat algısı alanındaki egemenliğini bir derece koruyordu. Fakat bugünlerde *Gerçeğe ve Geleneğe Karşı* isiminde bir kitap çıktı. Kitap henüz elime geçmedi. Ama kitabın ikinci ismi, sanatla ilgili yazılar olduğundan anladım ki; yazar, sanatın hakikatin varlığına olan şahitliği aleyhinde bu kitabı hazırlamıştır.

Bu kardeşiniz 30 yıldır, hem bireysel hem seçkin bir arkadaş grubu ile beraber, hakikatin ve güzelliğin varlığına dair çalışmalar yapıyor. 30 kitap, 300 makale ve 75 konferans gibi bir malzeme ortaya çıktı. Burada işin detaylarını bu çalışmalara bırakmakla beraber, bu yazıda beş temel tespiti hatırlatıp bunlardan sadece birisiyle ilgili Kur'anın sekiz ayetinin anlam açıklamasını (tefsirini) vereceğiz. Anlam açıklaması, diyorum. Çünkü dinî metinler, çok katmanlı ve çok bağlamlı, yoğun, derin ve arketipal literatür olduklarından hermenötik yorum ve ilmî analiz istiyorlar. Onun için meal bazında anlaşılıyorlar.

İşte: 1) Bugün ilmen anlaşıldı ki yokluk denen şey sadece kavramsal bir şeydir; aslında ne soyut ne de somut boyutuyla yokluk yoktur. İnsanın yokluk gibi bir duyguyu hissetmesi, varlığı ve güzelliği gerçek manada tatması ve elde etmesi içindir. Yani bu yokluk duygusu bile bir nevi varlıktır.

2) Demek varlık bir tanedir ve sonsuzdur. Ama sonsuzluğun, yansıma boyutuyla da realize olması için yaratması gerekir. Yaratmak şudur: O sonsuz ve bir olan varlık, sonsuzluğu tam manasıyla tamamlamak için bazı niteliklerini göreceli olarak artı-eksi, iyi-kötü gibi dualiteli bir duruma getirir. Bu dualiteli 0-1 sisteminden iki yönden; güzel ve anlamlı bir şekilde, başka bir boyutuyla sonsuzluğu elde eder:

a) Birincisi, zıtların sonsuz olarak birbiri içinde yansmasıyla elde edilen varlık katmanları..

b) İkincisi ise şudur: Biliyorsunuz; varlığın realiteliği hakkında en çok kafa yoran Dekart'tır. Ki onun devamı olan Fransız düşünce ekolünün son vardığı nokta; *Varlık ve hayatın hakikati, hissetmektir*, şeklindeki hükümdür. Bu konuda İzmir İlahiyatta M. Said Aydın yönetiminde önemli bir tez hazırlanmıştır. Ve bunun içindir ki tasavvuf ekolü, ihtiyacını hissetme manasındaki fakr kavramını çokça kullanmıştır. Evet, Fransa'da sezgicilik ekolü, bir dönem materyalizme iyi bir cevap oluyordu.

3) Varlığın üç sacayağı var: Enerji, yazılım ve evrim.. Eski dinî tabir ile kudret, ilim ve irade. Demek eğer varlıkları bu şekilde tanıyabilirseniz, her zaman varlık ve hayat hakikattir, diyebilirsiniz. Evet, hayat absürttür diyenlerin büyük çoğunluğu, varlığın mahiyetini ve sistemin işleyiş biçimini bilmedikleri için nihilist oluyorlar.

4) Kâinat ve varlık sistemi, gelişme; başka bir deyim ile mana üretme için kurulan bir fabrika veya bir sahne veya bir yarış meydanı gibidir. Siz de bu yarışmada hakikat var mı yok mu, gibi tartışmaları eğer aşarsanız, bizzat hakikati hissedip yaşayabilirsiniz. Bu varoluştaki yarış yasaının en çetrefilli kısmı, sosyal ve psikolojik hayat olduğu için dinî kitaplar, gerek bilgi ve gerek irşad (yönlendirme) konusunda en çok bu iki alan üzerinde durmuşlardır.

5) Hayat sonsuzdur; kesintisiz ve ebedidir.

Bu beş maddeyi birlikte ve bir temel zemin olarak düşünün. Çünkü bu beş bilgi, konumuzun delillerinin tam anlaşılması için vazgeçilmez birer esastırlar. İşte binlerce delillerden sadece sekiz tanesi: Bakara suresi, 256-263. ayetler.

Önce Kısa Bir Giriş

Yukarıda değindiğimiz gibi; varlık; enerji, yazılım ve evrim(gelişme iradesin)den oluştuğu için; varlık demek bir açıdan bilinç ve gelişme demektir. Bu bilinç fizikte, en ucuz ve en kestirme yolu tercih etme şeklinde yol alıyor. Kimyada adeta sonsuz oluşumlara elverişli reaksiyon ve birleşimler şeklinde kendini gösteriyor. Biyolojide bin bir çiçekli, canlı, güzel oluşumlar ve aşk şeklinde kendini gösteriyor. İnsanda ise, kalite, anlam ve soyut değerler tarzında kendini ispat ettiriyor.

Hakikat ve gerçekliğin iki temel şahidi olan din ve sanat, insandaki bu mucizevî yapının adı konulmuş iki ayağıdır. Demek din ve sanat yeteneği, varlıktaki o sonsuz bilincin dışı vuruş şeklidir. Eskiden beri, insanın tanıtması 'sosyal ve soyut değerleri bilen canlı varlık' şeklinde yapılır. Onun için din, varlığın en çetrefilli iki noktası olan, insanın sosyal hayatında ve bilinçdışı denilen görünmez bir okyanus gibi olan ruhanî hayatında çok aktif olmuştur. Ve bu konuda alternatifimizdir.

Bu bilinçli yapı, insanlığın, dinin temel kitapları olarak kabul ettiği bütün kutsal kitaplar için geçerlidir. Ben yirmi yıldır Tevrat, İncil ve Kur'an üzerinde çalışıyorum. Bu iddianın binlerce delilini gösterebilirim. Fakat tefsir edeceğimiz parça burada Kur'an ayetleri olduğu için; Kur'anla ilgili kısa bir şablon gösterip konumuz olan sekiz ayetin açıklamasına geçeceğiz. Şöyle ki:

Kur'anın bütün sureleri, varlığın ve hayatın mahiyetinin bir boyutunu açıklar. Bu boyut üzerinden o varlığın ve hayatın geçirdiği gelişme sürecini önemli bir amaç olarak işin çiçeği ve çekirdeği olarak gösterir.

Bu sureler içinde üç tanesi, bu gelişme sürecini göstermede çok net bir şekilde dikkatimizi çekiyorlar. **Birincisi** Yusuf suresidir ki; zahiren en kötü bir konumdan varlığın, hayatın en zirve durumuna çıkışı anlatır. 111 ayettir. **İkincisi**, insanın manevi yükselişi demek olan İsrâ ve Mirâç suresidir. Özet olarak, insanoğlunun yıkım, sürgün ve savaştan çıkıp, sonsuzluk ve sonsuz soyut değerleri anlayabilecek seviyeye gelişini anlatır. O da 111 ayettir. Bu iki surenin dizaynlarındaki mucizevî açılımları eğer görmek istiyorsanız, *Kur'anın Evrenselliği ile Sadece İnsan* kitabımda var olan bu iki surenin tefsirine bakabilirsiniz.

Üçüncüsü, Bakara suresidir. Kur'anın en uzun suresidir, 286 ayettir. Bu kadar uzun bir surenin konusunu sınırlı bir çerçevede görmek için surenin ana konuları ile ilgili şu beş cümleye dikkat edin:

a) Sure, kâinatın yani varlığın ve hayatın bilinci ve ruhu olan vahyin mahiyetini ve etkilerini anlatmakla başlıyor.

b) Başta Âdemiyet (medeniyet) olmak üzere, insanlığın dindar toplumsal yapısı demek olan Benî İsrail kavramı, surenin en önemli konularından biridir.

c) Vahyin, medeniyetin ve Benî İsrail oluşun, en verimli şekli olan İslam dininin tesisi, önemli bir yer tutmuştur surede..

d) Bütün Kur'anda da görünür. Ama bu surede daha net ve daha açık olarak gözlemleniyor: Bu surenin bütün ayetlerindeki konular, dualiteli ve diyalektiktir. Bu noktayı merak edenler, Kader ve İrade isimli kitabımda sırasıyla bu dualiteli ve diyalektik yapıdan 29 numuneyi görebilirler.

e) Sure Mekke'de nazil olmadığı halde son üç ayeti (ki gelişmenin en mükemmel zirvesi olan imanın altı rüknünü anlatır) Mirâçta nazil olmuştur, diye söylenir. D ve E maddelerini beraber düşündüğümüzde şöyle bir sonuç çıkar:

1) Gerçek manasıyla gelişme ancak dualiteli zıtların diyalektik süreci ile gerçekleşir. Anlam ve imtihan, ancak bu süreci yaşamakla ve imanın altı rüknüne inanmakla kazanılır.

2) Gelişmenin en zirve hali miraçtır ki; diyalektik süreci, geçmiş ve geleceği özellikle hayatın en önemli yönü olan insanın özgür iradesi ile yaptığı bütün işleri, o sonsuz bilinç deryası içinde görmek ve gözlemlemektir. Her şey yerli yerinde ve son derece güzeldir, diyebilmektir.

Şimdi asıl konumuz olan dirilişi ve ebediyeti anlatan sekiz ayetin tefsirine geçiyoruz:

2/256. Ayet: “Dinde zorlama asla yoktur. Çünkü doğru ve sağlıklı bilgiye dayanarak karar verme ile belirsizlik ve karanlık durumdaki karar verme arası artık çok nettir. (Demek dinin amacı, özgür olarak yaratılan insanoğluna bu netliği sağlamaktır; zorlamak değildir.)

İşte bu netlik ve özgürlükten sonra kim, tağutu (varlığı ve hayatı anlamsız ve absürt gören; dolayısıyla onları aşırılıklar ve taşkınlıklar tarzında israf eden anlayışı) inkâr ederse; sonsuz soyut varlık ve bilinç demek olan Allah'a inanırsa o asla kopmaz, kırılmaz ve çatlamaz bir hayat damarına tutunmuş olur. Allah sonsuz bir şekilde işiten ve bilendir."

Bu ayetin daha iyi anlaşılması için sekiz kısa not yazmak gerekir; şöyle ki:

1) Bütün kadim tefsirlerin anlattığına göre; Hz. Muhammed Medine'ye gelince, daha önce Yahudi ve Hıristiyanlığa girmiş olan bazı çocukları hakkında Medineli Sahabeler, Hz. Muhammed'e biz bunlara ne yapacağız, diye danışınca bu ayet indi; din seçiminde zorlama yoktur, dedi.

2) Bediüzzaman, Meyve Risalesinde; ontolojik olarak varlık ve hayat, abes (absürt) değildir, hükmü netleştğinde artık devletin dine müdahalesi şart değildir, diyor. Eski eserlerinde ise, Orta Çağda bu mesele net olmamasına rağmen (çünkü vahşet ve bedeviyet vardı) İslam devletleri yine bu ayete dayanarak hiçbir dinî grubu din değiştirmek konusunda zorlamamıştır. Bu asrımız ise ilim ve medeniyet asrı olduğundan hiçbir zorlama olmamalıdır, diyor.

3) Rüşd, doğru ve isabetli olarak karar verme demektir. Gayy ise, karanlık, kararsızlık ve belirsizlik demektir.

4) Tağuta küfür, tağutu inkâr ve onu hayatından tamamen silmek demektir.

5) Tağut kelime olarak, azgınlık yapan demektir. Burada maksat, hayatı ve varlığı israf olarak görmek ve israf etmek demektir.

6) Urve kelimesi genelde kulp diye çevrilir. Ama Lisanül-Araba baktığımızda, büyük ağaçların asla bükülmez, kopmaz, çıkarılmaz, çatlamaz kök ve dalı manasında olduğunu görüyoruz. Evet, varlık ve hayat bir ağaç gibidir. Kim ona tutunsa o, ebedî olarak yaşama imkanını bulur; bunu hisseder; absürt anlayıştan kurtulur.

7) Vüska en güçlü vesika, belge ve dayanak manasına gelir; mübalağa kipinde bir kelimedir. Okunmayan vasıl elifi sayılmazsa 646 (19×34) eder. Bu sayı, ruhanî bir kişi olduğu için adeta ölümü yenen Hz. İsa'nın tanımı olan *Kelimetün minallah ve ruhun minh (Allah'tan bir kelime ve ondan bir ruhtur)* mealindeki cümlelerin sayısal değeridir.

Evet, varlık ve hayat bilinç ve ruhtur, dindarlar buna Allah, der. Bu hakikat mucizevî bir tarzda kendini fizik, kimya, biyoloji ve vahiy (kutsal kitaplar) şeklinde gösterir. Yusufun kardeşlerinin babalarına karşı gösterdikleri belge manasına gelen *mevsik* kelimesinin de değeri yine 646'dır. Demek insan için asıl ve kopmaz, kesilmez varlık, bu soyut sonsuz bilince tutunmak, asıl varlığın o olduğunu bilmektir.

8) Bu bilinç, bütün varlıklarının ihtiyaç feryatlarını işitecek kadar hassastır; her şeyin ihtiyaçlarını görür. Çünkü o her şeyin özü olan ilim ve yazılımdır. Bu 256. ayetin, ebediyete ve hakikate olan şahitliğine bilimsel bir isim eğer verirsek, buna **ontolojik delil** deriz. Bu ayetin gösterdiği aydınlık manaya ontolojik delil diyoruz. Bu manayı biraz daha net anlamak için ise, bunun öncesi olan 253-255. ayetleri göz önünde bulundurmanız lazımdır. Çünkü Ontoloji, varlık bilgisi demektir. Varlığın ise iki temel alanı vardır. Yaratan ve yaratılan..

İşte 253. ve 254. ayetler dünya ve ahiret boyutuyla yaratılışın mahiyetini anlatır. 255. ayet ise, Yaratanı anlatır. Allah'ı en iyi anlatan ayet olarak kabul edilir; ismi Ayetel-Kürsi'dir.

2/257. Ayet: “İşte sonsuz varlık olarak tanımlanan ve kendini maddi ve manevi vahiy ve hayat olarak gösteren Allah, kesintisiz bir şekilde inananların sahibidir. Onları karanlıklardan aydınlığa çıkartır. Allah'ı (sonsuz soyut varlığı ve onun tezahürü olan vahyi ve ebediyeti) inkâr edenlerin ise, sahip ve yakınları, varlık ve hayatı anlamsız ve absürt olarak gören azgın kişiler ve ideolojilerdir. Bu tağutlar, o kâfirleri aydınlıktan karanlıklara çıkartırlar. Bunlar ateşin arkadaşlarıdır. (Ondan asla ayrılamazlar.) Onlar o ateşin içinde ebedî olarak kalacaklardır.”

257. Ayetin Nükteleleri

1) Burada varlık ve yokluk karşılaştırılmıyor. Aydınlık ve karanlıklar karşılaştırılıyor. Çünkü mutlak manada yokluk yoktur.

2) Nur tekil olarak gelmiştir. Çünkü burada nurdan maksat kâinattaki anlamlı evrensel bilinç ile ifade ettiğimiz vahiy hakikatidir. Buna mukabil karanlıklar çoğul olarak gelmiştir. Çünkü vahiy, anlam ve bilinç ile varlıklara ve olaylara bakılmadığı zaman her şey ve her olay başlı başına bir karanlık olur.

3) Yükleme ve ön öznesi çoğul olarak geldiği halde Tağut kelime olarak tekil gelmiştir. Çünkü eşyayı, varlığı ve hayatı israf eden insanları azgınlığa sürükleyen tek bir ideoloji var. Birçok ekol ve ideoloji varsa da hepsinin söylemi bir noktada birleşir. O da **Varlıkta ve hayatta hiçbir anlam yoktur**, iddiasıdır.

4) Ayetin, dolaylı olarak karanlıklara, anlamsızlıklara, israf ve azgınlıklara ateş demesi, fizikî ve kimyevî bir nükteye işaret eder. Şöyle ki:

Hayat, ışık ve bilincin görüldüğü skala olan denge demektir. Demek eğer aydınlık ve denge yoksa varlık ve varoluş, acı ve ateşe dönüşür. Çünkü yokluk yoktur. Sadece hayatın bozulması demek olan organizmanın dağılması vardır. Bu bozulmanın ismi ise acı çekmektir. Bunun en aktif sebebi ise, ısı dengesizliğiyle organizmayı bozan ateştir. Aşırı derecede olan eksi dereceler, beyaz ateş ile ifade edilir. Ki dış uzay, çoğunluk olarak bu eksi derecededir. Uzayın genel derecesi -273'tür.

5) Varlığı ve sistemi anlamsız görenlerin asıl hakkı mutlak yokluk iken; bunların karanlıklar içinde dahi olsa bir derece yaşama hakkı var. Çünkü var olmak ve sistem içinde yer almak başlı başına bir iyiliktir. Demek acılarla ve karanlıklarla dolu da olsa bir çeşit yaşama hakları vardır. Bu durum zamanla lezzete dönüşür. Onun için nihilistler ve materyalistler, zaman zaman sosyal aktivitelerde bulunurlar. Bununla hayatlarındaki boşluk, anlamsızlık ve yokluğu bir derece anlam ve varlığa dönüştürürler.

6) Demek bu 257. ayetin hakikate şahitliği; biyolojik, sosyolojik ve psikolojik yönleriyle kendini gösteren **insan gerçeğidir**.

2/258. Ayet: “Görmedin mi? O kişiyi ki; Allah ona mülk ve iktidar verdi diye şumarıp Rabbi hakkında İbrahim ile tartışanı?! İbrahim ‘Benim Rabbim, dirilten ve öldürendir’ deyince; o kişi, ‘Ben de Rabbim, ben de diriltir ve öldürüyorum’ dedi. İbrahim, ‘Benim Rabbim, güneşi, doğudan batıya götürüyor; sen de onu batıdan doğuya getir’ deyince; her şeyi geliştirmek için yaratan (Rab olan) Allah’ı inkâr eden o kişi, şaşırıp kaldı. Hiç şüphesiz Allah, dengesiz giden bir toplumu başarıya ulaştırmaz.”

Bu Ayetin Nükteleri:

1) Zaman ve mekân olarak görme imkânı olmayan bir durum için, görmedin mi, kalıbını kullanmak zahiren anlamsız gibi görünür. Demek bunun başka bir manası var. Evet, bu kalıp ilmî meseleleri anlatan cümlelerin başında gelir. Ve normal görme manasında değil de; bu ayette anlatılan ilmî gerçeği anlamadın mı, manasındadır.

2) Burada İbrahim ile tartışan adamın ismi geçmiyor. Bu durum der ki: İbrahim, tevhid ve bir Allah’a imanın sembolü ve simgesi olduğundan; Allah’ın varlığını ve birliğini inkâr eden herkes, bu tartışmanın öznesidir.

3) Delil ve açık ispat istemek demek olan *hacce* fiili, etimolojik manasıyla *ben gözümle görmediğim şeye inanmam*, şeklinde tartışmaları gösterir. Hacc kelimesi de bu kökten gelir; çünkü hacca İlahî sembolleri gözünle görüyorsun.

4) İbrahim’in yaratan kelimesi yerine *Rabb* ismini seçmesi, yaratılışın rububiyet yani gelişme için olduğunu bildirmek içindir. Dolayısıyla varlık ve hayattaki göreceli kötülüklerin hikmetini de bildirmiş oluyor.

5) “Allah ona mülk (krallık) ve iktidar verdi” cümlesi der ki: Aslında varlık sonsuz ve bir tanedir; sonsuz bir dosyadır. Fakat Allah sonsuzluk gibi hikmetler için mülk ve yönetim duygusunun tetikleme ile insana bir benlik verir. İnsan bu benliğini o sonsuz sisteme entegre edip ebedileşeceğine, o sonsuz dosyayı inkar eder, kendini merkeze koyar.

6) Bu sonsuz dosyanın 0-1 sistemi, hayat ve ölümdür. Yani sonsuz olan varlık okyanusunun düzenli bir şekilde görünmesi ve yine ondan hiçbir şey kaybolmadan gizlenmesidir. Kendini yanılısma ile merkeze oturtan insan, önce ben de bunu başarabilirim. Demek merkezdeki güç (tanrı) benim sanır.

7) Fakat tevhidin ispatçısı olan İbrahim, bu sanal küçük dairedeki hayat ve ölümü bırakıp işi kâinat çapındaki hayat ve ölüme vardiıyor. Evet, bu manada güneşin doğması diriliştir; batması ise ölümdür. Üstad Said Nursi, bu ayeti, küçük hayat ve ölümden büyük hayat ve ölüme geçiş şeklinde tefsir etmiştir.

8) Dünya ve güneş çapındaki hayat ve ölümün daha da büyüğü, varlığın iki temel özelliği olan entropi (enerjinin gittikçe sıfırlanması) ve bir daha o enerjinin toparlanıp organize olmasıdır. Fizik ilmi, entropiyi az çok biliyor. Fakat biyolojik oluşumlar denilen enerjinin geri kazanımı hakkında henüz hiçbir şey diyemiyor. Çünkü fizikçilerin bilimsel bir izah getirebilmeleri için sonsuz bilinci ve sonsuz siberetik dengeyi bilmeleri lazımdır. Ama bilim henüz bu durumda değildir.

9) Ayetin son cümlesi: **Allah zalim (dengesiz olan) bir toplumu hedefe vardırılmaz. (Hidayet vermez.)** Bu cümlede Allah kelimesi, sonsuz soyut bilincin ifadesidir. Hidayet (hedefe vardırma) bu bilincin aktif halidir. Kavim (toplum) kelimesi, entropiye (dağılmaya ve yokluğa mahkûm yapıların yok oluşuna) işaretler. Dengesizler demek olan zalimler kelimesi ise, bu yokluğun fizikî gerekçesini gösterir. Demek kim ebediyeti istiyorsa varlıktaki sonsuz bilince entegre olmalı. Ve bu entegrasyonda dengeyi asla kaybetmemeli ki; varlık ağacından sürekli olarak beslenebilsin.

Hulasa: İbrahim kelimesinin sayısal değeri ile eşit olan bu 258. ayet, bize dualiteli yapıyı, enerjinin entropisini ve onu geri kazanma ilkelerini ve enerjinin bu iki harfli yapısıyla yazılan sonsuz varlık dosyasını ve onun komuta merkezi olan **mutlak birliği** bildirir.

2/259. Ayet:

Ayetin meal ve tefsirine girmeden önce kısa bir giriş:

Bu ayet **veya o kişi gibi ki** şeklinde bir deyimle başlıyor. Ne eski ne yeni hiçbir müfessir, burada **veya** ayırtıcı atıf ekinin ve gibi demek olan **ke** benzetme ekinin neden kullanıldığını anlamış değildir. Fakat 258. ayetin son cümlesini anladığımızda; neyi kastettiğini bildiğimizde bu iki ekin neden kullanıldığını anlıyoruz. Hemen hatırlatalım ki; 258. ayette mülk diye okuduğumuz kelime emlak manasında değil de krallık manasındadır. Buna göre bu iki ayetin cümle dizaynı şöyle olur:

Allah'ın hidayet vermediği zalim kavmin bir örneği, Rabbi hakkında İbrahim ile tartışan o kralın toplumudur. Veya bu zulmün bir örneği, 259. ayette anlatacağımız zatın (Üzeyir'in a.s.) kavmi olan Yahudilerdir. Birinci kavim, Allah'a inanmamakla zulmettiler. İkinci kavim ise, ahirete inanmamakla zulmettiler.

“Üzeyir, altı üstüne gelmiş bir köyün yanından geçti. Bu ölümden sonra Allah ne zaman bu köyü diriltecektir? dedi.

Bunun üzerine Allah onu (ve kavmini)¹ yüz yıl ölü bıraktı. Sonra onu diriltti. Allah “Bu ölü durumda ne kadar kaldın, dedi. O bir gün veya yarım gün dedi. Allah hayır, sen yüzyıl kaldın, dedi. Yemeğine, içeceğine bak; henüz bozulmamışlar. Eşğine (toplumsal gücüne) bak. Seni dirilttik ki; insanlar için bir belge olasın. Bak kemiklere (manevi soyut varlıklara.) Onları toparlıyor; sonra onlara et (somut varlık) giydiriyoruz. O zat, bütün bunları açıkça görünce; artık Allah'ın her şeye kadir olduğunu kesin olarak biliyorum, dedi.”

Bu uzunca ayeti tam anlamak için aslında tam bir cilt kitap yazmak gerekir. Fakat ayetin mucizevî kelime seçimi ve dizaynı ile inşallah biz bu manaları 12 madde ile çerçeveleyebileceğiz. Hemen hatırlatalım ki; bu ayette anlatılan hayat ve ölüm, sosyal hayat ve ölümdür. Çünkü bir kısmını gördüğümüz ve gelecek ayetlerde de göreceğimiz gibi; bu ayetin öncesi ve sonrası ontolojik, fizikî, organik, biyolojik ve manevi dirilişlerden söz ediyor. Demek bu ayet sosyolojik dirilişi anlatıyor ki; bu hayatın en önemli ve en anlamlı safhasıdır. Şimdi bu sosyal hakikati anlatan maddelere geçiyoruz.

¹ Ayetin başında Yahudi toplumu kastedildiği halde onları temsilen sadece **“o kişi”** ifadesi geçtiği için burada bu ilaveyi yapabiliyoruz. Çünkü maksat kendi şahsi ölümü değil de, Yahudilerin, Babil sürgünü ile toplumsal ölümleridir.

1) Atıf ve benzetme edatlarından anladık ki; zalim ve dengesiz olan toplum için bu iki ayet iki örnek veriyor. 258. Ayet, İbrahim'in getirdiği delillere karşı Allah'ı inkâr eden krallık sahibi toplum. (Ki kadim tefsirlerin çoğunda bu krallığa Nemrut krallığı denildiğini görüyoruz.)

Zalim kavmin ikinci örneği olarak ise, Allah'a inandıkları halde ahiret ve dirilişe inanmayan Filistin'deki Yahudi krallığını ve o krallığın oluşturduğu toplumu örnek veriyor. Yani birincinin zulüm ve dengesizliği, Allah'ı inkâr etmektir. İkincisinin zulüm ve dengesizliği, ahireti ve dirilişi inkâr etmektir.

Bu iki ayetin bağlamını böyle açıklıyoruz. Fakat önemli bir soru ortaya çıkıyor. Neden Yahudi toplumu bir kavim ve krallık olarak değil de bir kişi olarak ifade ediliyor. Ki Mutezile ekolü hariç bütün tefsir ekolleri, bu kişinin Üzeyir (a.s.) Peygamber olduğu konusunda müttetik-tirler.

Bu sorunun cevabı şudur: Yahudi milleti, gerek toplum olarak ve gerek devlet ve krallık olarak bütün varlığını vahye, peygamberliğe ve Tevratın çağlar boyu kaybolmamasına borçludur. Yahudi milletinden Üzeyir öncesi ve sonrası da birçok peygamber gelmiştir. Fakat o milletin uzun dönem süren hayat zincirini koparmaktan kurtaran; yani eski-yeni bütün Yahudi kültürel birikimini, Allah'tan aldığı vahiy ve ilhama ilaveten ilim ve hafıza gücüyle Tevrat olarak derleyen Üzeyir'dir. (a.s.) Bu kelime onun sıfat ismidir. Nadir bulunan olağanüstü kişi demektir. Arapçada sevimlilik manasını bildirmek için ism-i tasgir (küçültme) kipi ile okunmuş. Şimdiki Yahudi kültüründe Ezra olarak ifade edilir. Yine aynı manayı veriyor. Hatta bu antikalığı, nadir bulunuşu ve mucizevî olarak Tevratı yeniden derleyişi için Allah'ın sevgilisi veya olağanüstü insan manasında eski bazı Yahudiler, ona Allah'ın Oğlu demişlerdir.

İşte Mutezile ekolü bu nüktelyi yani Üzeyir üzerinden bütün Yahudilerin anlatıldığını bilmediği için; bu ayette anlatılan bu kişi kâfir bir kişidir, demişler. Zemahşeri de Mutezile ekolünden olduğu için bu manayı birinci tercih olarak vermiştir. Fakat diğer bütün tefsir ekollerine tamamen muhalefet etmemek için de, bunun Üzeyir (a.s.) olduğu rivayetini aktarmıştır.

Modern bazı müfessirler, hem ayetin manasını anlamadıkları için; hem Mutezile ekolünü benimsedikleri için; bu ayetin yeri burası olmamalı, deyip bunu Bakara 171. ayet ile beraber tefsir etmişlerdir. (Hakkı Yılmaz'ın İşte Kur'an adlı eserine bakabilirsiniz.)

2) Demek bu ayeti tam anlamak için bundan sonra özneyi ve ilk cümleyi "altı üstüne gelmiş bir köyün yanından geçen kişi" değil de; geçen toplum diye çevirebiliriz. Maksat toplum olduğu halde birey olarak ifade edilmesinin belagat nüktesi ise, bütün toplumun birden değil de, bireyler olarak değişik zaman ve zeminlerde harabenin yanından geçtiklerini tasvir etmektir.

Tefsirlerin çoğunda bu köyün yıkılmış Kudüs şehri olduğu şeklinde rivayetler geçiyor. Fakat bu Kudüs değildir. Çünkü ayetin sonraki cümlelerinden anlaşıldığı üzere; *Allah ne zaman bu harabe köyü diriltecek*, sözünün denildiği dönemde Allah'a inanan fakat ahirete tam inanmayan düzenli bir Kudüs ve orayı yöneten Yahudi Krallığı vardı. Demek bu harabe köyden maksat, Kudüs değil de Filistin'in birçok yerinde var olan eski harabelerdir. Yahudiler eskiden beri, dindar bir toplum idiler. Fakat Milattan önce 700'lü yıllarda krallık kurunca, dünyayı fazlaca sevmeye başladılar; ahireti inkâr edecek seviyeye geldiler.

3) Bunun üzerine Allah, o toplumu ve o krallığı Milattan önce 6. asırda Babililer eliyle yıktı; yani öldürdü. Onları yüz yıl bu sosyal ölüm içinde tuttu. Sonra İran Krallığı eliyle ve Tevratın onlara ruh oluşuyla onları diriltti. Yahudiler Babil’de herhangi bir aktivite gösteremedikleri için bu sürgün onlar için bir ölüm idi. Evet, hayat hareket ve aktivite iken, ölüm durgunluk ve üretimsizliktir.

4) *Allah, Bu durumunuz ne kadar sürdü, diye sordu. Onlar, bir veya yarım gün, dediler.*

[Bir veya yarım gün ifadesi, zamanın kısalığından kinaye olabildiği gibi; yüzyılın bir gün sayılabileceği, dünyanın ve tarihin geneline göre bu sayı bir gün gibi olduğunu bildirmek içindir. Ayrıca arada (yani elli yıl sonra) bazı Yahudilerin Kudüs’e döndüğüne de işaretler.]

5) Bu çelişkili ifadeden anlaşılıyor ki; Yahudi toplumu, ahiret ve dirilişe inanmadığı için başlarına bu sürgün cezası geldiği gibi; sosyal ve ilmî birikimlerini kaybettiklerinden düşünce ve bilgi krizini de yaşamışlar. Allah ise, şu gelen beş cümlede anlatılan anlamlar sayesinde onları bu ölü dönemden kurtarmıştır.. Üç bin yıldır, onları tarihin motor gücü yapmıştır. Şöyle ki:

6) Allah *“Tam aksine sen yüz sene bekletildin!”* dedi. Yani varlık bir ve sonsuzdur. Onu zaman ve hareket gibi göreceli niteliklerle değerlendirirseniz yanılırsınız. Evet, varlık ve hayat sonsuz bir dosya olarak sonsuz bilinç içerdiği gibi; mevsim, yıl, yüz yıl, bin yıl, kişi ve toplum şeklinde alt dosyalar olarak da bilinç içerir. Bilinç gerek bütün olarak ve gerek alt dosya olarak ölümsüzdür. Bazen değişik hikmetler için onun dondurulması, size burada bilinç, hayat ve varlık yoktur, dedirtmesin.

7) Bakın yemek ve içecekler, birer bilinçli yapıdırlar. Dondurdukları zaman yüzyıl bile geçse bozulmuş olmuyorlar. *Yemeğine ve içeceğine bak; henüz bozulmuş değiller, mealindeki cümleye bu şekilde mana verilebildiği gibi şöyle bir mana da verilebilir:*

Siz Yahudiler için yüzyıl ölü olarak geçti. Fakat bakın, Kudüs’teki gıda ve içecekler taptaze ve diridir. Yüz yıl önceki aynı durumdadırlar. Yıllık göreceli ölümleri, onların mahiyetini ve içlerindeki bilinci hiç bozmuyor. Bunlar için yıllık ölüm neyse, siz toplum için de yüzyıllık ölüm aynı şeydir. Dünya ve tarih içinde yüz yıl, bin yıl ve 10 bin yıl aynı şeydir.

8) *Bir de eşeğine bak!* Burada cümle bu kadardır; dolayısıyla bunda bir yorum çıkartmak zahirten mümkün değil. Fakat burada *eşek* kelimesinin hermenötik ve sembolik manasının iktidar olduğunu bildiğimiz için şöyle bir manayı rahatlıkla anlıyoruz:

Birey ve parça olsun, toplum ve bütün olsun, varlığın en birinci niteliği yokluğu kabul etmeyişidir. Yani bir çeşit sonsuz oluşudur. Evet, birey ölür ama ondan bir toplum çıkar. Toplumlar ölür, ama onlardan daha güçlü ve canlı toplumlar doğar. Çünkü yenileri, geçmiş bilgi ve tecrübeyi kendine sermaye yaparak daha canlı ve daha güçlü olurlar. Demek işin püf noktası, bu biriken bilinçtir. Mesela Yahudi milleti tarihte tam 20 sefer sürgün ve soykırımlara uğradığı halde *iyi bir eşek olan dünya iktidarını* bugün bile ellerinde tutabiliyorlar. Çünkü onları canlı kılan bir din ve Tevrat ellerinde her zaman var olmuştur.

9) *“Biz seni böyle diriltiyoruz ki; sen insanlar için bir belge (ayet) ve şahit olasın.”*

Bu 259. ayetin tamamında görüldüğü gibi; ayetteki hitaplar bireysel olarak Üzeyir'e (a.s.) yönelik olduğu gibi; toplumsal olarak da Yahudi milletine yöneliktir.

a) Bireysel olarak der ki: Ey Üzeyir, seni yüz yıl sürgünde tuttuk. Sonra Kral Kiros, sana görev verdi. O yüzyıl boyunca ölü gibi duran bütün Yahudi külliyatını Tevrat olarak sana toplattırdık. Senin bu olağanüstü durumun, Tevrat kitabındaki bilgiler ve vahiy birikimleri, hakikatin varlığına bir delil ve ayet (belge) oldu.

Evet, tarih ilmi bu cümlelerin manasını tamamen doğruluyor. Çünkü Yahudi tarihi, Milattan önce en fazla 1200'lü yıllara kadar gidebiliyor. Yani Yahudi tarihi olarak gösterilen Âdem, Nuh, İbrahim, İshak, Yakub, Yusuf, Musa, Harun, Davud ve Süleyman dönemleri olarak anlatılanlar, asla tarih değildir. Eski peygamberlere gelen arketipal (gaybî) vahiy literatürüdürler. Yahudiler sürgünden önce zaten dağınık idiler. Sürgünde ise tamamen durgun (ölü) hale geldiler. İşte bu vahiy literatürünü Tevrat olarak derleyen, yaşayan, yaşatan zat, tarihî olarak varlığını bildiğimiz Üzeyir'dir (a.s.) **Hulasa:** Yahudiliğin asıl kurucusu Musa değildir, Üzeyir'dir. Fakat zamanla bu arketipal (gaybî ve metafizik) literatür tarih sanıldığı için kahramanların yeri değişmiş oldu.

b) Buna benzer yanılgılara rağmen Yahudiler millet olarak da “*Biz hakikatin varlığı konusunda sizi insanlar için bir ayet (belge) yapacağız.*” mealindeki cümleye örnek mana olmuşlardır. Evet, bunlar 2700 yıldır, dünyanın en eski yazılı dinî metinlerini bize ulaştırmışlardır. 20 sefer sürgün ve soykırıma rağmen dinî geleneklerini en ince detayına kadar yaşamışlardır. 10 bin yıllık medeniyet tarihinde sıfat-isim olarak *dindar-medeni millet demek olan İsrail Oğulları övgüsünü ilk olarak hak etmişlerdir.* **Hulasa:** Yahudilik demek Tevrat demektir. Tevrat, soyut bir ilim olarak ölmediğinden bütün soykırımlara rağmen Yahudi milleti ölmemiştir.

25 yıl önce Kur'anın birçok ayetinde: ***Varlıkta ve hayatta hakikatin varlığına en büyük delil Tevrat'tır,*** manasında birçok ayet görüyordum; kendi kendime bu nasıl olur, diye soruyordum. Çünkü başta Tarih, Antropoloji, Biyoloji, Sosyoloji olmak üzere bütün bilimsel disiplinler, Tevrat ile çelişiyordu. Ayrıca Avrupalı, Asyalı, Hıristiyan ve Müslüman birçok bilim adamı, o Kutsal Kitabı karalıyordu. Hatta Yahudi bilim adamları da bu karalayıcı kervana katılmışlardı. Fakat 20 yıla yakın bir zaman çalıştım. Tevrat'taki literatürün hiçbirinin tarih olmadığını; evrensel ontolojik, antropolojik ve sosyolojik kuralların ifadesi olduğunu görünce bana, *Evet varlık ve hayat hakikat imiş; Kur'an doğru söylüyormuş; Müslümanlar (cehaletlerinden dolayı) Kur'anı anlamıyorlar,* dedirtti. Bu konuda 15 makalem ve üç kitabım var. İsteyene gösterebilirim. Fakat bu konuda benden en çok kaçan Yahudi Cemaatidir.

Bu çalışmalarımın sonucunda; tahrif olmuştur, söyleminin de yanlış ve haksız olduğu ortaya çıktı. Çünkü yukarıda değinildiği gibi zahiren bilimlerle çelişince âlimler, herhalde tahrif olmuştur, demişler. Evet, Tevrat denilen koleksiyon, tarih olarak okunduğu zaman en kötü kitap olarak önümüze gelir. İnsanlığı çokça yormuş ve daha çok yoracak bir sorun olur.

10) “Bir de kemiklere bak! Onları nasıl topluyoruz.. Sonra onlara et giydiriyoruz..”

İki nedenden dolayı sakın bu cümleyi biyolojik bir olay olarak anlamayın. Çünkü ayetin ana konusu sosyolojik diriliştir. Ve çünkü birçok dinî metin, sosyolojik, ontolojik ve antropolojik gerçekleri anlattığı halde meal-i zahirisine göre ele alınıp biyolojik bir izah olarak okunduktan yüzde yüz hurafeye dönüyor. Kadının Âdemin kaburga kemiğinden yaratıldığını anlatan hadis-i şerif gibi..

Evet, bu hadis biyolojik bir meseleyi anlatmıyor. Ontolojik bir gerçeği bize gösteriyor. Çünkü burada Âdem, ruh, kültür ve manevi boyutun ifadesidir. Havva da maddî, somut boyut ve beden ifadesidir. Evet, her erkek beden ve maddesi itibarı ile dişil (doğurgan) ve kırılabilir bir kaburga olduğu gibi; her kadın da ruh ve manevi yönüyle âdemdir; insandır, erkekten hiç geri bir tarafı yoktur.

İşte aynen bunun gibi konumuz olan bu 10. maddedeki cümle de sosyo-ontolojik bir gerçeği bize anlatıyor. Hermenötik metin izahlarında belki siz de görmüşsünüz; kemik, insan ve toplumun öz varlığı olan manevi ve soyut boyutu temsil eder. Et ise, o soyut boyutun giysisi olan somut varlığın ifadesidir. Buna göre bu 10. maddedeki cümlenin manası şöyledir, deriz:

- Bir beden gibi organizma olan bir toplumun öz varlığı, iman, dil, kültür ve diğer soyut değerlerdir. Fakat değerlerin her birisi, toplumu oluşturmak için tek başına yeterli değildir. Onun için ayette “Biz önce o parçaları bir araya getiriyoruz. Bunlar bir araya getirildiğinde; hazır bir elbise gibi mevcut olan bireylerden anında toplumsal bir beden onlara giydirilir.

Bu cümlenin biyolojik bir izah olmadığına bir delil de buradaki sıralamanın Biyoloji bilimine aykırı oluşudur. Çünkü Biyolojide bilindiği üzere önce et olur. Sonra etin içine kalsiyum birikir, kemikler oluşur. Toplumsal yapılanmalarda ise önce ilke ve maneviyat olur; sonra o ilke ve maneviyata uyan bireyler bir araya gelir, bir toplum oluştururlar.

11) “Bu mesele net olarak ona görününce...”

Ayette *anlayınca* veya *bilinince* denmeyip de; *bu diriliş ortaya çıkınca: ona görününce*, denmesi, bizim bu ayet ile ilgili yorumlarımızı destekleyen bir karinedir.

12) “Üzeyir (veya Yahudi toplumu) artık Allah’ın her şeye gücü yettiğini biliyorum, dedi.”

Burada da üç önemli nükte var:

a) Toplumlara toplum kılan ve onları canlı ve diri yapan önce bilgi sonra maddi güçtür. Buna işaretten ayet, ilim ve kudrete vurgu yapmıştır.

b) 20 küsur sürgün ve soykırıma rağmen bugün dahi Yahudilerin diri bir toplum olmasının sebebi onlardaki bilgi ve zenginlik faktörüdür.

c) Üzeyir’in (a.s.) Tevratı yeniden ihya etmesinin sebebi; olağanüstü bir neden olarak Allah’ın sonsuzluğunu bilip ondan vahiy alması yanında; ondaki harika ilim ve hafıza yeteneği ile beraber İran Kralından aldığı maddi destektir. Evet, Tevratın Üzeyir (a.s.) tarafından kaleme alınması üzerine 2550 sene geçmesine rağmen, içinde yanlış denilebilecek bir şeyin olmaması, sonsuz bir ilim ve kudrete sahip olan Allah’ın bir mucizesidir. (Kur’an bu hakikati birçok ayette vurgulamıştır; şimdilik sadece 5/44, 7/144-145, 6/164. ayetlere bakabilirsiniz.)

Son Bir Hatırlatma: İnsanların çoğu, bu ayeti biyolojik, tarihî bir olay olarak okuduklarından ve bu mana, Allah’ın dünyanın temelleri olarak yerleştirdiği kanunlara zahiren aykırı olduğundan modern bazı müfessirler bu ayet ahireti anlatmak için sembolik bir temsildir; İlahî bir tasarımdır, diye söylüyorlar.

Hâlbuki tasarım sıfatını Allah'a yakıştıranlar ne Allah'ı bilirler ne de Allah'ın vahyinin mahiyetini bilirler. Allah onların kafasında meçhul, hayali, sanal bir değer olarak vardır. Vahiy de peygamberlerin, Allah'ın gözetiminde söylediği bir kısım vaaz ve ahlakî değerlerden ibaret kalır. Evet, Allah bütün varlık boyutlarını kuşatacak kadar sonsuz bir hakikat olduğu gibi; vahiy de bilinç ve hakikatin kendisidir; daima ya gaybî (metafizik) veya fizikî bir hakikati anlatır. Asla hayalî-tasarım tarzında (modernlerin kullandığı manasıyla sembolik) bir söz ve dizayn değildir.

2/260. Ayet: “Bir zaman İbrahim, ey Rabbim, ölüleri nasıl dirilttiğini bana göster, dedi. Allah yoksa eğer gözünle görmezsen inanmayacak mısın? diye sordu. İbrahim, hayır, inanıyorum; fakat kalben de (duygu olarak da) mutmain olmak istiyorum, dedi: Allah ona: Kuşlardan dört tane tut; onları kendine alıştır. Sonra her birini bir dağın üzerine bırak. Daha sonra onları kendi yanına çağır; onlar koşarak sana gelecekler. Muhakkak Allah aziz ve hakîmdir.”

Bu ayetin anlaşılmasını bize sağlayacak on nokta:

1) İbrahim, Kur’anda ilk Müslüman olarak tarif edilir. İslam’ın ise, iki temel rüknü vardır. Birincisi Allah’a imandır ki 258. ayette bu ispat edildi. İkincisi ise, ahirete (biyolojik dirilişe) imandır ki bu ayette ispat ediliyor. Normalde meal tarzındaki manaya bakılırsa 260. ayetin 258. ayetten hemen sonra gelmesi gerekirdi. Fakat her iki ayet arasına sosyal dirilişi anlatan ayet girmiştir. Çünkü sosyal dirilişte sayısız mana ve deliller vardır.

2) İbrahimî dinî gelenek diğer batınî dinlerin aksine; dünya-ahiret, akıl-kalb, madde-mana, ruh-beden, zahir-batın ayrımını yapmaz. Aklen delilli olarak dirilişe inandığı halde burada bu dirilişi gözüyle de görmek istiyor. Ki akıl-duygu bütünlüğü gerçekleşsin.

3) Allah’ın (Rabbın) cevabı ise şudur: Din imtihan ve gelişme içindir. Biz bu biyolojik dirilişi sana gösteremeyiz. Çünkü imtihan sırrı bozulur. Fakat kalp ve duygularının tatmin olması için ona yakın somut bir misali sana göstereceğiz.

4) Burada kalpten maksat, duygusal tatmin demektir. Çünkü duygular, soyut algıya sahip olan akıl gibi gitmiyorlar. Başta hafıza olmak üzere duygular, ağırlıklı olarak somut veriler ile çalışırlar. **Hulasa:** Burada kalpten maksat, metafizik açılımı sağlayan duru-görü denilen insanın keşif duygusu demek değildir.

5) **Dört kuş tut...** İbrahim ile beraber 4+1 oluyor. Bu 4+1 formülünü hidrojen, oksijen, karbon ve azotu hayatın en temel malzemesi yapan ışık tarzında gördüğümüz gibi; sosyal ve ontolojik birçok alanda dahi bu canlanma formülünü görüyoruz. Mesela bu formülü sosyal ve dinî alanda 4 halife + Hz. Muhammed olarak görüyoruz.

6) Neden dört kuş, örnek verildi? Bunun cevabı şu üç şık olabilir:

a) Kuşlar, evrim ağacının alt basamakları sayıldıkları halde; o kadar harika, güzel ve mucizevî işler görüyorlar ki; adeta hayat ağacının çiçeği ve meyvesidirler.

b) Atomdan gezegenlere, gezegenlerden güneş ve galaksilere kadar varlık fezasında uçan her şey birer kuştur. Her varlık, mesaj yüklü, uzayda uçan bir görevli gibidir.

c) Hz. Muhammed'in 4 halifesi de onun mesajını dünyaya yayan birer elçi görevini gördüler. Merkezde Hz. Muhammed olmak üzere o dört halife sayesinde dünya İslam medeniyeti olarak dirildi.

7) Ayette geçen *fe-surhünne* kelimesi genelde onları parçala diye çevriliyor. Fakat asıl manası, *onları kendine alıştır* şeklindedir.

Üstad Bediüzzaman bu alışıma kanununu dirilişin en önemli delillerinden biri olarak sayıyor. Bu kanunun bilim disiplinlerinde değişik isimleri vardır: Fizikte buna çekim gücü denilir. Bütün güneşlerin ve gezegenlerin oluşumu bu çekim ve kütle oluşturma kanununa göredir. Bunun kimyadaki ismi, organik maddelerin oluşumudur; Üstad Bediüzzaman'a göre: İnorganik maddelerin canlılar üzerinden organik maddelere dönüşümü; ahiretteki diriliş için bir hazırlıktır.. Bu kanunla ekolojide canlılar grup, sürü ve koloni oluştururlar. Bunun Biyolojideki asıl ismi DNA'dır. Sosyolojideki ismi ise, millet ve devlet oluşturmaktır. Demek varlıkta asıl olan birlik ve canlılıktır, dağılma ve yok olma değildir.

8) ***“Her birini bir dağa bırak!”***

Dağ; fizikî, kimyevî, ekolojik oluşumların adı olduğu gibi; metafor olarak da önemli bir organizma olan devlet demektir.

9) Ayet, *o dört kuş sana uçarak gelirler, diyeceğine koşarak gelirler*, diyor. Bu ise evrim ve tekâmül kanununu hatırlatıyor. Çünkü uçmanın biyolojik aslı, bazı hayvanların çok hızlı koşmasının sonucu gelişen bir durumdur. Evet, ahiret gelişme ve tekâmülü gerektirdiği gibi; evrim ve gelişme de ahiretin olacağını gösterir.

10) *Ve bilgi ki: Allah azizdir: (Sonsuzdur; sonsuz imkânlarla sahiptir.) Fakat aynı zamanda hâkimdir. (İmtihan ve gelişme için işleri, sınırlı ve belirli ölçüler çerçevesinde yaratır.)*

Demek için asıl önemli noktası, bu ikili yapıyı görmek ve hayatımızı ona göre düzenlemektir. Zaten İbrahim'e ilk Müslüman denmesinin sebebi; kendi hayatında bütün zıt kutupları orta yolda dengelemesidir. Evet, İslam kelimesi barıştırmak demektir. Bu manayla İslamiyet, insanlığa şöyle diyor: *Hiçbir zıt kutbu dışlamayın; hepsini dengeleyerek orta çizgide yaşamaya bakın. O zaman varlık size açılacaktır, anlaşılacaktır; gerçek manada hiçbir kötülüğün olmadığını göreceksiniz.*

2/261. Ayet: *“Somut bir veri olan mallarını, Allah yolunda (sonsuz soyut değerler uğruna) harcayanların misali, bir tane gibidir ki; o tane, her birisinde yüz adet olan yedi başak verir. Bu biyolojik kanundan ayrı olarak da Allah, istediği (hak eden) kişi için bunu daha da artırır. Allah sonsuz imkânlarla ve sonsuz ilme sahiptir.”*

Bu Ayetin Altı Nüktesi:

1) Mal ve zenginlik bir organizma olan insanın hayatını devam ettirmesi için kendine kattığı ilave verilerdir. Yani mal ve organizma somut da olsalar, malı nimet kılan ve organizmayı canlı kılan, onlarda sınırlı da olsa soyut bir boyut vardır.

2) İnsan bu sınırlı soyut boyutu yüzde yüz sonsuz soyut bir boyuta çevirebilir. Eğer bu iki imkanını Allah yolunda harcarsa.. Yani somut malı soyut manaya verirse ve somut organizma olan nefsinin sonsuz soyut olan Allah'a entegre ederse..

3) Hububat ve benzeri biyolojik malzeme misali bize der ki: Biyoloji ve hayat, soyutun somutlaşması ve somutun soyutlaşmasıdır. Siz eğer gerçek manada bir hayat ve baharı istiyorsanız; bu iki boyutun arasındaki dengeyi sağlayın.

4) Bu ayetteki yedi sayısı çokluktan kinayedir. Çünkü biyolojik varlıklar bazen bire bir milyon ürün verir.

5) Bire yedi yüz ürün, dünyanın dar imkânlarına ve kısa bir mevsime göredir. Yoksa eğer bu imkânlar, uzun zamana bırakılırsa, bu sayıları binlerce kat aşabilecek kadar çoğalır. *Allah istediğine bunu daha da arttırır*, cümlesinin bir manası budur. Bir manası da manevi bereketdir. Evet, Allah, sonsuz varlık manasına geldiği için; uzun zaman gerçeğini ve sonsuz manevi boyutu gösterir.

6) *Allah somut olarak sonsuz ve her şeyi kuşatan bir kudret² sahibi olduğu gibi; soyut olarak da sonsuz ilim sahibidir.* Demek bütün mesele, bu iki tarafın birliğini ve sonsuzluklarını idrak etmektir.

Hulasa: İnfakı; bencilliği bırakıp organizmanın bir gereği olan somut malları, sonsuz soyut değerler uğruna harcamayı ve biyolojik çoğalmayı anlatan bu 261. ayetten sonra gelen 12 ayetin daha konusu infaktır. Bu ayetlerin çokluğu ve dizaynları bizim konumuz olan diriliş ve ebediyetin anlaşılması için bize diyor ki:

Sizler dualiteli diyalektik varlığın mahiyetini ve başta sonsuzluk ve sınırlılık; soyutluk ve somutluk olmak üzere varlığın temel iki damarını bilmekle önemli bir bilgi sahibi oldunuz. Şimdi bu varlığın işletim sistemini öğrenin ki bunun adına Biyoloji denilir. Şöyle ki:

Biyolojik varlıklar, görevlerini yerine getirmek için bencilce davranan organizmalardır. Fakat bu organizmalar, sınırlı ve somut oldukları için ölümlü ve fanidirler. İşte bu zaafi gidermek için bencilliği bırakıp; sistemin sonsuzluğuna dönmeleri gerekir. Yani belli doğal görevlerden sonra; sınırlı varlık yerine sonsuzluğu; somut boyut yerine soyut boyutu esas almalısınız. Ki varlık ve hayat anlamsız değildir, diyebilirsiniz. Ve bu sayede ebedileşesiniz.

Biz bu 12 ayetten ikisini daha buraya alıyoruz. Çünkü bu iki ayet, anlattığımız bu ebedileşme sisteminin işletim mekanizmasını çok net olarak açıklıyorlar.

2/262. Ayet: “Mallarını Allah yolunda harcıyıp da ardından minnet ve eziyet ilave etmeyenler, aslında hiçbir şey kaybetmiyorlar. Çünkü bu görünen âlemin karşıt boyutu olan ve Allah katı ile ifade edilen metafizik âlemde onlara tam bir ücret verilir. Ayrıca varlığın sonsuzluğunu ve soyut değerlerin asıl oluşunu bildikleri için de onlar ne korkarlar, ne de üzülürler.

Bu ayetin manası açıktır. Fakat üç kelimesine yine değinmek gerekir.

a) Minnet ve eziyet somut iki davranış biçimidirler. Kendilerini bu gibi takıntılardan kurtaramayanlar, sonsuzluğu ve soyut değerleri anlayamazlar. Dolayısıyla minnet ve eziyet ile yapılan iyilikler tamamen boşa gider.

² Vüsat kavramı, Kur’anda ve temel Arapça Lügatlerde gücün genişliği ve sonsuzluğu manasında kullanılmıştır.

b) Allah, zaman ve mekândan münezzehe olduğu halde *Allah'ın katı* tabiri dinî metinlerde çokça kullanılır. Bundan maksat ise, başta ahiret olmak üzere metafizik âlem demektir. Metafizik âleme *Allah'ın katı* denilmiştir. Çünkü o âlem, imtihan ve gelişme için olmadığından, Allah'ın icraatı orada net ve açık olarak gözüküyor.

c) Korku, kaos ve geleceğe yöneliktir. Fakat varlığın mutlak düzenden ibaret olduğunu bilenler artık korkmazlar. Üzüntü ise, kayıp ve geçmişe yöneliktir. Yokluğun ve israfın olmadığını, her şeyin kaydedilip değerlendirildiğini bilenler için bu da söz konusu değildir.

Bazıları bu korkusuzluk ve üzüntüsüzlük seviyesi, ahiret içindir demişlerse de Kur'an ve irfan ehli olan âlim mutasavvıflar, bunun dünyada da mümkün olduğunu hatta gerekli olduğunu söylemişler. Sistemi ve varlığı tanımak demek olan *irfan* için *cennet* demişlerdir.

2/263. Ayet: “Evet güzel bir söz ve bağışlama, ardından eziyet gelen sadakadan daha hayırlıdır. Hiç şüphesiz Allah'ın hiçbir şeye ihtiyacı yoktur. Ve Allah her şeye karşı yumuşak davranır; her şeyi tam değerinde değerlendirir.”

Bu ayetin de üç nüktesine dikkatleri çekmek gerekir. Şöyle ki:

a) Güzel söz ve bağışlama, soyut değerler için küçük ama önemli iki misaldir. Eziyet ile verilen sadakanın ise, sadece somut boyutu kalır. Minnet ve eziyet ile verilen sadaka küçük olmasına rağmen; çirkinlik için çok önemli bir örnektir.

b) Dünya hayatı zıtlardan teşekkül ettiği için; ister istemez bazı yanlışlıklar olur. Fakat varlıkta asıl olan birlik ve sonsuzluk olduğundan; bağışlamak ve yanlışları telafi sistemine bırakmak önemli bir değerdir; soyut ve manevidir. Sistemi ve varlığı tanımak için önemli bir tetikleme noktasıdır.

c) Allah ganidir (zengindir.) İsteseydi herkesi zengin olarak yarattı. Fakat insanların sonsuzluğu anlaması, bencilliği bırakması gibi binlerce hikmetler için; zengin-fakir şeklinde toplumda bir diyalektik oluşturmuştur. Demek zararlı olan zengin ve fakirin varlıkları değil de bunları İslam dini çerçevesinde dengelemektir.

“Allah halimdir.” Bu cümlenin ilk manası Allah şefkat ile muamele eder; yanlışların çoğunu bağışlar. Dolayısıyla ahiretten korkmayın, şeklindedir.

Bununla beraber halim, hikmetle ve anlamlı olarak iş yapan manasına da gelir. Bu kelime, bu manasıyla diyor ki: ***Varlık ve hayat hakikattir; hiçbir şey anlamsız ve absürt değildir.***

28. 02. 015
Bahaeddin Sağlam